

Značilnosti prava:

1. Normativnost
- 5 2. Sistemskost
3. Intersubjektivnost
4. Zunanji vidiki
5. Usmerjenosti v konfliktna razmerja
6. Povezanost z državo

10

7. Sankcioniranje in nadzor

Država – Pravo

Osnova prava je norma. Kršitev norme se sankcionira preko države oz. njenega represivnega aparata.

- 15 Kršitve norme se dogajajo, tako kot kršitve moralnih in verskih norm.

Ne obstaja pa nek centraliziran „organ“ ki bi organizirano sankcioniral kršitve temeljnih norm. Včasih nespoštovanje norm požanje celo odobravanje.

Kršitev pravne norme mora rezultirati v pravni posledici – sankciji.

Protipravna dejanja se lahko sankcionirajo na različnih nivojih:

- 20 a) kazensko/kaznovalno pravo (dejanja, ki so določena kot kazniva s kazenskim zakonikom). KZ je pravni akt, ki vsebuje opis posameznih kaznivih dejanj. Torej se po KZ sankcionirajo samo tista dejanja, ki jih lahko identificiramo v samem KZ.
- b) civilno pravo (recimo ne priznava pravnih dejanj/pravnega posla med posameznikoma, ali v primeru odškodninskega prava, ko posameznik ne odgovarja za škodo, ki jo je povzročil). Kršitev določenih predpostavk ima za sankcijo neveljaven posel. Ni akta, ki bi določal konkretna protipravna dejanja v tem primeru, ampak obstajajo splošna pravila, zapisana v obligacijskem zakoniku. Kršitev rezultira v odškodnini po OZ ali disciplinskem postopku v konkretnem podjetju/časopisu/združbi.

25 Posamezno protipravno dejanje lahko sproži več različnih postopkov.

30

Če A uspe v pravdi, B pa sodno naložene obveznosti ne izpolni, lahko A s pomočjo države sproži izvršbo (torej prisili B, da mu npr. vrne denar).

8. Vrednote

- 35 Lahko pravne norme obsegajo katero koli vsebino? NE! Večina norm ima zelo močno vrednostno

komponento.

Vrednote so zgodovinsko in krajevno zelo specifične. Imamo tudi univerzalne vrednote.

Naravno pravo – korpus, kje so določene vrednote, je neke vrste merilo

Pozitivno pravo – če je v neskladju z naravnimi vrednotami lahko rečemo da ni upoštevano

40

SPLOŠNI PRAVNI AKTI

Razlikovanje med abstraktnimi (splošnimi) in konkretnimi (enkratna, konkretno določena situacija) pravili --> nahajajo se v splošnih in abstraktnih pravnih aktih (virih).

Kaj so ti akti? --> na ravni države so to zakonik, zakon, ustava. Individualni pa npr. sodba, odločba,

45 pogodba ...

Pravno načelo: pravna norma, ki izraža neko vrednostno merilo ali usmeritev pravnega reda. Torej h katerim vrednotam je nek pravni redu usmerjen.

50 Pravni viri so med sabo hierarhično organizirani. (pravo je sistem – sistemskost)

Zaradi zagotavljanja njegove notranje skladnost. Na vrhu piramide je USTAVA.

Ustava se spreminja z 2/3 večino v parlamentu ali pa na referendumu za 1/3 podporo poslancev.

Slovenija je bila samostojna s trenutkom sprejema temeljne ustavne listine. Ob njej je sprejela še ustavni zakon. Velika Britanija in Izrael sploh nimata ustave.

55

Zakoni so drugi po vrsti v hierarhiji med pravni akti in morajo biti v skladu z ustavo.

Zakone sprejemata državni zbor in državni svet.

Zakonodajni postopek je eden od pravnih postopkov, ki je striktno formaliziran.

Zakon lahko predlaga vlada, vsak poslanec (za spremembe ustave 20 poslancev), državni svet, 5000

60 volilcev (ljudska inciativa).

Zakon je sprejet, če zanj glasuje večina opredeljenih navzočih poslancev.

V 8 dneh po sprejetju lahko državni svet sklene, da bo glasoval o vetu na zakon (seveda, če nekdo da predlog). Suspenzivni veto pomeni, da so svetniki zakon samo „odložili“, o njem pa mora še enkrat glasovati državni zbor, tokrat pa mora zanj glasovati absolutna večina vseh poslancev (torej

65 najmanj 46).

Absolutni veto ustavi zakonodajni postopek.

Po sprejetju zakona le-tega **razglasi/promulgira** predsednik republike, zakon pa se nato objavi v uradnem listu, veljati začne 15 dni po objavi. 14 dni velja *vacatio legis* (po domače „uležanje“ zakona in priprava v praksi).

70 Zakonodajni referendum: 1/3 poslancev, 40.000 volivcev, državni svet.

Referendum je mogoče razpisati o vsem, razen, kadar bi bil lahko rezultat referenduma v neskladju z ustavo.

Zakonik je zakon, ki celovito ureja posamezno področje. (Hamurabijev, kazenski, obligacijski, družinski, stvarno-pravni, pomorski ...)

75 Samo zakon določa pravice in obveznosti ljudi, ne moremo pa tipsko določiti, kaj sodi vanj in kaj ne.

Pod raven zakonov sodijo podzakonski akti, ki morajo biti v skladu z zakonom (uredbe).

Podzakonski akti so enkaovredni med sabo (ni hierarhije).

a) Uredbe z zakonsko močjo pa so na ravni zakona in jih je mogoče izdati le v izrednem stanju
80 (predsednik republike, če se DZ ne more sestati. Vendar takoj, ko se , lahko sestane, mora uredbo potrditi, če ne ne velja).

b) Pravilnik sprejme pristojni minister.

c) Poslovnik ureja notranjo organizacijo posameznih organov, sprejmejo ga sami (DZ z 2/3 večino poslancev, zato mu pravijo tudi „mala ustava“)

85 d) Navodila so namenjena delovanju organov, sprejme jih predstojnik organa.

e) Statuti in pravila (občina, društva, gospodarska družba ...)

POSAMEZNI PRAVNI AKTI

Za konkretne posameznike ali za konkretno situacijo.

90 Delimo jih na zasebne in oblastne (izdani od državnih organov).

Oblastne delimo na

sodne (sodbe sodišča) in

Sodbe, s katerimi se sodišče opredeli: tožba (pravdni postopek), kazenski postopek.

Sklepi sodišča (zavrnitev dokazov ...)

95 Odredbe sodišča (o hišni preiksavi, o prisluškovanju ...)

Začasne odredbe

upravne (upravni organi).

Konstitutivni (tisti, s katerimi se ustanavljajo, spreminjajo ali odpravljajo določene pravice/obveznosti npr. gradbeno dovoljenje, dovoljenje za vpis v višji letnik, odločba o
100 dohodnini ...) in deklaratorni (potrjujejo/ugotavljajo obstoj določenih obveznosti npr. vpis v rojstno matično knjigo, potrdilo o vpisu, potrdilo o državljanstvu, izpisek iz katastra ...)

Zasebne so ločeni od države, posamezniki sami ugotavljajo pravice/obveznosti in sami oblikujejo pogoje (prodaja avtomobila, oporoka, poroka ...)

PRAVNO RAZMERJE

1. Pravni subjekt
2. Pravni objekt
3. Pravice in dolžnosti, ki povezujejo subjekt in objekt

110

Pravni objekt so neke dobrine, ki so predmet pravnega razmerja

Pravice in dolžnosti so vezni člen (da recimo mora A vrniti B dolg z obrestmi).

Pravica je možnost subjekta, da na določen način ravna (*facultas agendi*).

Dolžnostno upravičenje: ko je subjekt v nekem ravnanju hkrati nosilec pravic in dolžnosti.

115 Pravni subjekti so **fizične in pravne osebe**. Fizične osebe so ljudje (vsak človek), pravne pa so konstrukt prava (jih umetno določa pravo). Lahko jih razdelimo na tri:

organizacije in združenja (društva, politične stranke, verske skupnosti, gospodarske družbe (d.o.o., d.n.o., d.d., s.p.) ...)

teritorialne skupnosti (občine, krajevne skupnosti,)

120 ustanove, skladi, fundacije